

A magyarul tanuló finnek nyelvtani-stilisztikai típushibáiról

MÁTÉ József

A finn anyanyelvű tanulók magyar nyelvi írásai (fogalmazások, fordítások), valamint szóbeli megnyilatkozásaik számos nyelvi-stilisztikai hibaforrást rejtenek magukban. Ha e hibalehetőségeket összegyűjtjük, akkor – a nyelvtudás magasabb szintjén – a nyelvi tévedések jelentékeny része elkerülhetővé válik. Cikkünk tehát afféle nyelvi-stilisztikai *adatbank* összeállítására tesz kísérletet. (A példaanyag a helsinki egyetem magyar szakos hallgatóinak dolgozataiból való.)

Bár kétségtelen, hogy két rokon nyelvről van szó, a számos egyezés mellett – melyek számbavétele nem feladatunk – a különbségek tetemesek. A nyelvtanulásban vagy a fordítói munkában a nyelvrokonság ténye elég kevés segítséget nyújt (Korhonen 1981, 56). A legfőbb eltérések a következők: a finnben nincs alanyi és tárgyas ragozás, nincsenek névelők, nincsenek igekötők, a magyarból hiányzik a többféle múlt idő, az ún. passzív ragozás, a jelző és jelzett szó kongruenciája.

Jelentős különbség a vonzatok eltérése, a szemléletmód mássága is: a finn *a piacról, a boltból* veszi meg az ennivalót (*ostaa torilta, kaupasta*), a magyar *a boltban, a piacon*. Valljuk meg, mindkettő logikus. A magyar *kitölti* az űrlapot (*täyttää lomake*), finn barátunk szíve szerint *betöltené*, mert az üres rubrikákat be kell tölteni. Anyanyelvünkön tünődve ebben a példában logikusabbnak látszik a finn. A finn telefonáláskor a *telefonban van* (*on puhelimessa*). Mosolyogva kérdezzük: hát benne vagy a telefonban? Igen, a hangunk valóban benne van. A magyar „hüvösen” áll *a telefontól*. Vagyis mellette. A kapcsolat a telefonálók között – a nyelvi struktúrák szintjén – a finnek között intimebb.

Jelen dolgozatban alaktani kérdésektől próbálunk mondattani, stilisztikai problémák felvetéséig eljutni.

I. ALAKTAN

1. Tótan

A) Igetövek

– *t*-töví igék

Egyes *t*-végű igék csak az imperativusban térnek el a változatlan ige-tövektől. Ha a *t* előtt rövid magánhangzó áll, akkor *t* > *s* változás következik be: **fizetjem* > *fizessem*.

– *sz+v* töví igék

Már csak gyakorisága miatt is az egyik legkritikusabb csoport a külföldi tanulók nyelvhasználata szempontjából: **sajtot ett, eszett* > *evett*; **autót fog veszni* > *venni*.

B) Névszótövek

– hangváltó tövek

ő ~ *e*: **idője, idejed* > *ideje, időd*; **erdője* > *erdeje*. Gyakori tévesztés van a *szülő*: *szülői, szülei* használatában is.

ú ~ *ø*: Feltűnő hiba a *fiúja* 'barátja, szeretője' és a *fia* 'valakinek a fiúgyermeké' keverése.

– *v* tövek

A *v* tö előtt kvantitatív változás van; váltóhangként a nominativus hosszú magánhangzójának rövid párja szerepel: **Ásni kezdte a tőjét* > *tővét*. Kvalitatív *ó* ~ *a* váltakozás jelentkezik a **Hós* > *havas a táj* mondatban.

– hangzórövidítő tövek

**sárt* > *sarat*, **nyáram* > *nyaram*; **poháram* > *poharam*

– hangvesztő tövek

**csokorot* > *csokrot*; **dologok* > *dolgok*; **uralomat* > *uralmat*; **szerelmet* > *szerelmet*.

2. Toldalékok használata

Többes szám

Az alábbi mássalhangzós töví veláris hangrendű főnevekben *-ak* jelvariáns szerepel: **gyárok* > *gyáarak*; **útok* > *utak*.

Nehezebb a helyzet a *híd, síp* szavakkal, melyek toldalékolása nem a várt **hídek*, **sípek*, hanem *hidak, sípok*.

Az *-ú, -ű, -i* végű melléknevek többes számú alakjaiban magánhangzós kezdetű – ún. előhangzós – változat használatos: **kék szeműk > kék szeműek, *szőke hajúk > szőke hajúak; *szomorúk > szomorúak; *európaik vagyunk > európaiak.*

Tárgyeset

Hibaforrás lehet a labiális magánhangzós *tő* utáni toldalék helytelen használata: **Lappföldöt > Lappföldet*, a kötőhangzó „felesleges” alkalmazása: **kárót > kárt, *tudásat > tudást*, ill. kihagyása: **libamájt > libamáját; *aranyt > aranyat*. Egy hosszabban idézett példa: „Az egyik margarinreklámban már évek óta kérdezik, hogy mit is ettünk, amikor nem volt Flora. Vajt ettünk, édes reklámozók, vajt!” (> *vajat*). Magunk az *aranyt, libamájt* alakváltozatokat gyermeknyelvi és/vagy nyelvjárási minősítésűeknek tekintjük a magyarban.

Birtokos személyragozás

Tőtípustól függetlenül feltűnhet a birtokos személyrag kétszeres jelölése: **lakójai > lakói, *házája > háza*. Sok gondot okoz a hozzátartozók megnevezése is: **anyája, apjája > anyja, apja*.

Általános szabály híján nehéz megtanulni, mikor használunk *j-t* a toldalékokban: **szomszédát > szomszédját*. A *szomszédát* alak annyiban más, hogy e típusban a nyelvtankönyvek egy része is engedékenyebbnek bizonyul, ha a mássalhangzó előtt hosszú magánhangzó található (vö. *cseléd > cselédje ~ cseléde*). A *szomszéda* birtokos személyragos alak kevésbé fogadható el.

II. MONDATTAN

1. Alanyi és tárgyias ragozás

A külföldiek számára az egyik legtöbb gondot okozó kategória az alanyi és tárgyias ragozás megléte a magyarban. A nyelvtanulás kezdeti fázisában bizonyos formai szempontok alapján alkalmazhatunk néhány szabályszerűséget. (Sajnos, a nyelvelsajátítás későbbi szakaszaiban az alapszabályok mellett a jelenségek sokszínűsége is a nyelvtanuló elé tárul, számtalan hibalehetőséget hordozva magában.)

a) a határozott névelő után a tárgy is határozott, tehát tárgyias ragozású az ige:

– *hogy lássak egy kicsit a gyerekkori terepet* > *lássam*, de:
– *egész héten dolgozta* > *dolgozott* (alanyi ragozású ige, nincs határozott tárgy a mondatban).

– *azért tanulom, hogy több nyelven beszéljek* > *tanulok* (a *tanul* ige általános cselekvésre utaló ige, ezért alanyi ragozású)

b) a mutató névmás tárgyese is határozott ragozást követel:

– *azt is kérdeznék* > *kérdezik*. (Arra is érdemes figyelni, ha az *azt* névmás nem szerepel ugyan a mondatban, de ki lehet tenni.)

c) a személyes névmások közül csak a 3. személyűek tárgyese vonz tárgyas ragozást:

– *nagyon szeretnék őt szeretni* > *szeretném*, de:

– *a vasúti társaság buszokkal szállította minket* > *szállított*

d) a vonatkozó, kérdő, általános, határozatlan és tagadó névmások általában alanyi ragozással járnak (kivétel: *melyik?*):

– *mindenféle levest szeretem* > *szeretek*

– *a kisfiú, akit Baláznak hívják* > *hívnak*

2. Igekötők

Az igekötőkkel a magyar nyelv morfológiailag olyan elemre tett szert, amellyel erősen eltávolodott a többi finnugor nyelvtől (Korhonen 1981, 57).

Az igekötő használatban három általános problémátípussal találkozunk.

a) A magyarul tanuló igekötővel lát el igét akkor, amikor az felesleges. Néha az eredeti, elképzelt jelentés is megváltozhat. Ezt a hibát magyarok is gyakran elkövetik: *kiértésít, leközöl, kihangsúlyoz, szétszortíroz*. Helyesen: *értésít, közöl, hangsúlyoz, szortíroz*.

A finn hallgatók dolgozataiból vett példák: *egy barlangot megtalált, ahol...(> talált)*; *talán későn visszajövök haza (> későn jövök haza)*; *a szociális oldalon a megdöntés (> döntés)*; *meg kellett találnom egy jó munkát (> jó munkát kellett találnom)*; *azt tisztáztam meg magamnak (> tisztáztam magamban)*; *új lakást elvenni Helsinkiből (> venni Helsinkiben)*.

b) Az igekötő elmaradása is tipikus hiba. Főleg a befejezettség, az eredmény érzékeltetésében van rá nagy szükség: *nehéz mondani, hogy milyenek vagyunk (> megmondani)*; *nem tudok mondani, miért tanulok magyarul (> nem tudom megmondani)*; *a jövő héten minden*

hiányzó fogalmazásomat írom (> megírom); nem tudom érteni, hogy érdekel valakit egy olyan program, ami ekképpen kezdődik... (> megérteni, hogy érdekelhet); a barátom már kérte az én kezemet egypárszor (> megkérte a kezemet); remélem, szoktál mindennapi tegezésünkhöz (> hozzászoktál).

c) A rendkívül gazdag igeikötőrendszerben még maguk a magyarok is eltévedhetnek (átbeszéltük a dolgokat > megbeszéltük a dolgokat).

A külföldiek nyelvhasználatában a prefixumok felcserélése szokásos hibaforrás: *nem lenne jó, ha minden tó megszáradna* (> kiszáradna); *Szabóék elkelték a zajra* (> felkeltek); *ráértünk a hajóra* (> elértük a hajót); *a férfi és a nő, akik szeretik egymást, megházasodnak* (> összeházasodnak).

A ritkább hibalehetőségek közé tartoznak az efféle mondatok: *Holnap rándulunk ki a tengerhez.* (A *kirándul* igében nem válik szét az igeikötő és az ige.)

Nemcsak az igeikötők, hanem az igeikötő szerepben álló szavak („kvázi igeikötők”) is – kérdésben – az ige után állnak: *ki észreveszi azt?* > *ki veszi észre azt?*

3. Igemódok

Feltételes mód használata felszólító mód helyett

A hiba forrása abban van, hogy a finn lényegesen szűkebb körben használja a felszólító módot, mint a magyar, sőt a finnben egyes szám első személyű felszólító módú alak nincs is. A finn feltételes módot, a magyar pedig imperativust használ az egyenes beszéd függő beszéddé való átalakításakor; a finn „finaalirakenne” magyar megfelelője a célhatározói mellékmondatban felszólító módú ige; s a finn III. infinitivus illativusa is leginkább imperativussal adható vissza.

- *Hallani sem akar róla, hogy végleg ott maradna* > *ott maradjon.*
- *Az első kívánságom, hogy egészséges lennék* > *legyek.*
- *A második kívánságom, hogy sikerülne a vizsgám* > *sikerüljön.*
- *A harmadik kívánságom, hogy könnyebben tudnék dönteni* > *tudjak.*
- *A legforróbb és legaktuálisabb óhajom az, hogy hamarosan együtt élhetnék a férjemmel* > *együtt éljek a férjemmel.*

- *Két napig gondolkoztam, hogy mit vennék neki a születésnapjára > mit vegyek neki.*

Kijelentő mód használata felszólító mód helyett

– *Egy házasságban szerintem az a legfontosabb, hogy a partnerek egymást szeretik.* Ez a mondat nyelvtanilag elfogadható, mégis jobbnak érzem így: *a partnerek szeressék egymást.*

– *Ősszel kell ásni a földet azért, hogy tavasszal sokat növény lesz.* Itt viszont már egyértelmű a felszólító mód szükségessége, hisz célhatározói mellékmondatról van szó: *tavasszal sok növény legyen.*

Infinitívusos szerkezetek mellékmondattá oldása

Helyenként találkozunk olyan mondatokkal, melyek valamiféle (tárgyi, határozói) alárendelést igényelnének fogalmazójától.

– *Aztán gondoltam felvételizni az egyetemre.* > *Aztán azt/arra gondoltam...* vagy *Aztán gondoltam, hogy felvételizem az egyetemre.*

– *A ház lakói persze hallották a zajt, de nem tehettek semmit a dívány miatt, kivéve felhívni a rendőrséget* > *kivéve (azt), hogy felhívják a rendőrséget.*

4. A létige és a tagadás

Ha a jelen idejű mondat alanya egyes vagy többes szám harmadik személyű, akkor a mondatokban szereplő névszói állítmány mellett nincs szükség létigére, ellentétben a finnel: *A fű is puha van.* (=Ruoho on pehmeää.) > *A fű puha.*

A tagadásban a tanulók keverik a *nem* és a *nincs* szavakat, valamint egy mondaton belül (általában nem egymás mellett) a *nem* és a *van* is előfordulhat a *nincs* ige helyett. Érdemes okulni a hibákból.

– *Ha nem kapok egy jó férjet, akkor a kutyát veszem. Most van a jó férjem, nem már szükségem a kutyára.* > *Ha nem lesz jó férjem, akkor veszek egy kutyát. Most van egy jó férjem/most megvan a jó férj, nincs szükségem kutyára.*

– *A pénz nincs a legfontosabb dolog az életemben.* > *A pénz nem a legfontosabb...*

– *Baj csak az, hogy nem lehetőségem a Duna tévét nézegetni.* > *A baj csak az, hogy nincs lehetőségem nézni a Duna tévét.*

– *Kerava nincs a nagy város.* > *K. nem nagy város.*

– *A finn nincs a nehezebben tanulható nyelv.* > *A finn nem nehezebben tanulható nyelv.*

– *Mostanában nem olyan sok üveg van az utcán > nincs olyan sok üveg az utcán.*

5. Egyeztetés (egyes szám, többes szám)

A magyarban az egyeztetés látszólag egyszerű, mégis föltűnően ismétlődnek ugyanazok a hibák a finn fogalmazásokban. Az egyik ilyen típushiba: a *minden, sok, több, kevés, összes* után a magyarban egyes számú az alany. (Ritka, archaikus, patetikus ellenpéldák: *Ady összes versei, mindenszentek, minden oroszok cárja.*)

- *Rendkívül kevesek a politikusviccek > kevés a politikusvicc.*
- *Több városokban és országokban voltunk > városban, országban.*
- *A diákjaim sok szavakat és kifejezéseket kapnak a tévéről > szót és kifejezést kapnak a tévéből.*
- *sok helyeket találtam > helyet.*
- *sok jópofa magyarokkal > magyarral.*

A másik tévedési lehetőség az alany és állítmány következetes számbeli egyeztetésének hiánya (tágabban: a partitívus „beszűrődése”):

- *nincs nyitva bankok > nincsenek nyitva a bankok*
- *a városban nem volt emberek > nem voltak emberek*
- *annál több lesz űk, aki üveget gyűjt > annál többen lesznek azok, akik üvegeket gyűjtenek.*
- *az emberek magára gondoltak > magukra gondoltak.*
- *legyen minél olcsóbbak az áruk > legyenek minél olcsóbbak az áruk.*

A magyarban a számnév után is leggyakrabban egyes szám áll. (Mindössze két ellenpélda van: *három királyok, tizenkét apostolok.*)

- *találkoztam három fiatal emberekkel > három fiatal emberrel.*

6. Névelők

A határozott névelőt akkor tesszük ki, amikor kiemelünk valamit, de névelő nélküli szerkezetet használunk olyankor, amikor általánosságban beszélünk valamiről.

– *19. század végén Finnországnak például a saját postája és a saját pénze volt. > A 19. század végén saját postája, saját pénze volt.* Kiemeléskor (itt: egyedités) határozott névelőt használunk

tehát, általánosításkor, általános cselekvéskor, tények felsorolásakor erre nincs szükség.

– *Annának a születésnapja volt. Kapta a három szál virágot.* > *Annának születésnapja volt. Három szál virágot kapott.* Nem arról van szó, hogy hangsúlyozni akarták a születésnap tényét, például a névnapnal vagy más ünnepi alkalommal szemben. Tehát nem kell a határozott névelő. A második mondatban sem azt akarta a tanuló kiemelni, hogy Anna megkapta a szokásos három szál virágját.

– *Nagyon nehéz volt találni az olcsó szállást.* > *Nagyon nehéz volt olcsó szállást találni.* Nem egy meghatározott szállásról van szó!

– *A finn őszinte, és nem a cselszövő* > *nem cselszövő* (általános jellemvonás).

– *Ő is olvasta, hogy természetvédők akartak törvényt hozni, hogy állatoknak jog élni a biztonságban.* A névelő helytelen használatán kívül másféle nyelvtani problémákra is rá kell mutatnunk: *a természetvédők* (hangsúlyos) *akartak egy törvényt hozni* (hangsúlytalan helyzetben van); vagy: *törvényt akartak hozni arról, hogy az állatoknak* (mindegyikükre vonatkozik) *joguk van biztonságban élni.* Általánosságban van szó a biztonságról is tehát. *Az állatoknak joguk van* szerkezetben az alanyt és az állítmányt egyeztetjük, és a *van* léteigére itt szükség van; *biztonságban élni:* szó szerkezet, szórendje kötött.

7. Esetek, vonzatok

Mindkét nyelv névszóragozásának egyik fő jellemzője az esetek nagy száma. Sajnos, a nyelvtanulóknak számtalan problémát okoz az esetek, ill. vonzatok eltérő használata, pl. *Luin uutisia lehdestä.* (Elativus) – *Olvastam a hírt a lapban.* (Inessivus); *Pelkään pimeää ja kuolemaa.* (Partitivus) – *Félek a sötétől és a haláltól.* (Ablativus); *Pidämme/tykkäämme oluesta.* (Elativus) – *Kedveljük/szeretjük a sört.* (Accusativus); *Jätin kirjat kotiin.* (Illativus) – *Otthon hagytam a könyveket.* (Inessivus).

Világos számunkra, hogy az esetbeli tévesztések oka az eltérő szemlélet, amint a példákból is látható. A finn is saját vonzatait próbálja magyarra fordítani. A következő alaptípusokat különíthetjük el:

a) a nyelvtanuló a helyhatározók fordításában megtartja az irányszemléletet (*hol/honnan/hová*), de nem megfelelő viszonyrendszert használ (*belső/külső*, ill. névutó).

- *az iskola menzájában eszünk > menzáján*
- *utazni repülőben > repülőn*
- *a férfi egy összejövételben van > összejövételen.*
- *törvényt hozunk Oroszországon > Oroszországban.* A hiba oka az, hogy a Magyarország superessivusi alak hat más földrajzi nevekre, ezért gyakori az *Olaszországon*, *Bécsen* forma az *Olaszországban*, *Bécsben* alak helyett.

- *jövő év szeptemberén > szeptemberében*
- *minden gyereknek van házkulcsa a nyaka körül > lakáskulcsa a nyakában*
- *délbe költözik > délre*
- *felszállhatok a vonatba > vonatra*
- *memóriafrissítő kurzusba mentem > kurzusra jártam*
- *az órába jöttem > az órára jöttem*
- *sokat kell utazni egyik városrészből a másikra > másikba*
- *a betörő eltűnt a házunkról > házunkból*
- *kukucskál a doboztól > dobozból*
- *de amikor hazajöttem a bíróságtól > bíróságról*
- *amikor elindultam a munkás helyemből > munkahelyemről*

b) nem tartja meg az irányszemléletet

- *foglalok egy kétszemélyes asztalt az étteremből > étteremben*
- *új lakást elvenni Helsinkiből > venni Helsinkiben*
- *Csehországba jártunk > Csehországban jártunk*

c) a helyhatározós vonzatok fordításában – saját nyelvéből kiindulva – accusativust (tkp. partitivust) használ

- *azt se nem tudom válaszolni > arra sem tudok válaszolni*
- *ráismertem helyeket > helyekre*
- *azt emlékszem > arra emlékszem*
- *a vadászatot gondol > a vadászatra gondol*
- *csodálkozom azt a dolgot > azon a dolgon.*

d) egyéb esetek (dativus, comitativus-instrumentalis) helytelen használata (részben a finn vonzatok alapján)

- *neki vagyok hűséges > hozzá*

- *mindig valamilyen magyarázata volt annak* > *arra*
- *az ebéddel általában házisört iszom* > *ebédhez*
- *már szeretnék férjhez menni a barátommal* > *barátomhoz*
- *kapcsolat a természethez* > *természettel*
- *találkozott a lányot* > *lánnyal*
- *okosra születni kell* > *okosnak*
- *a nyelvek nagyon érdekeltek nekem* > *engem*

Természetesen e példák a vonzathasználat különbségeinek csak egy részét mutatják be, a példák sorát tovább lehetne szaporítani.

III. STILISZTIKA (szókincs, fordítás)

A fejezet első részében elsősorban a rokon értelmű, rokon vagy hasonló jelentésű szavak tévesztésére hozunk példákat. Célunk egy magyarosabb, élőnyelvibb fordulatnak (szó, kifejezés, szerkezet) a bemutatása. Némelyik esetben a szavaknak vagy a nyelvtani jelenségeknek helytelen vagy ügyetlen választásából származó nyelvi humor is tetten érhető.

A fejezet második részében fordítási problémákról lesz szó. Néhány bonyolultabb példában érzékelhetjük a különféle nehézségeket és a finnről magyarra fordításban megoldási javaslatokkal is élünk.

1. Szótévesztés

– *Nem beszélgettünk, én csak néztem magát.* – mondta az első órán a volt nyári egyetemi diáklány, aki azt akarta kifejezni magázódva, hogy csupán látott engem, de nem az én csoportomban tanult (*nähdä ~ katsoa*).

– *Kb. 2 millió hétvégi ház található elbújt helyeken szerte Finnországban* > *eldugott helyeken.*

– *hosszú emlékezet (pitkä muisti)* – a magyarban: *jó memória*

– *üres léggömb* > *kipukkadt léggömb*

– *a másik szerző... és a másik szerző (toinen ... ja toinen)* > *egyik... másik*

– *sajnos nem sikerültem* > *sajnos, nem sikerült nekem (en onnistunut)*

– *amikor hordták az ő halott testét* > *amikor vitték a holttestét*

– *nagyon jól élvezem magam*. – Két kifejezésnek az összekeverése történik itt: *Nagyon jól érzem magam* + *Nagyon élvezem (a dolgot)*

– *amikor a férfija megjelent* – A tanuló a *férje* szót akarta írni, de felcserélte a hasonló hangzású alakkal, melynek jelentése: *szerető*.

– A következő példát beszélgetés-órámról idézem föl. Egy idősebb, magyarul kiválóan társalgó asszony boldogan meséli: „És jön az én szeretőm Amerikából.” – Nyelek egyet, majd óvatosan javaslom a *barátom* kifejezést erre a jelentéskörre, mivel a nők körében általánosnak mondható megnevezési formáról van szó. „Így is mondhatjuk – folytatja –, de a *szerető*, ez egy olyan szép szó, és olyan sok mindent jelent.” Lehet, hogy neki van igaza.

– *teljesen szakíthatatlan nyugalmat szeretnék* > *zavartalan*

– *hőeső* > *hóesés, hózápor (lumisade)*

– *parkban a padlón* > *padon*

– *korán élhettek azok az emberek* > *régen élhettek (varhais-, varhainen)*

– *műtó* > *mesterséges tó (tekojärvi)*

– *fehér diáksapkafejű emberek* > *fehér diáksapkások valkolakkipäiset)*

– *a földön mindenki állat* > *minden állat* – A *mindenki* főnevet helyettesítő névmás, tehát nem állhat a főnév előtt. (Zárójelben megjegyezzük, hogy a példamondatnak úgy is van értelme, csak kicsit kínos.)

– *van sok töltött állat* > *kitömött*

– *disznókat növeszt* > *disznókat tart/hizlal (kasvattaa)*

– *felhőtlen volt a létezése* > *felhőtlen volt a boldogsága/gondtalan az élete*

– *a halál szélén van a nemzeti filmipar* > *szakadék szélén/haladoklik*

– *tudom magam* > *ismerem magam (tietää)*

– *a leves nagyon tetszett nekem* > *ízlett*

– *szeretné őt zsákmányt fogni* > *zsákmányul ejteni*

– *minden gyereknek van házkulcsa a nyaka körül* > *kapukulcsa/lakáskulcsa a nyakában* (Itt is ismert az *avainlapsi* – ’kulcsos gyerek’ fogalma.)

– *Az első éjszakát a privát szobában aludtuk végig* > *egy magánházban aludtuk végig / magánházban töltöttük*

– *Mához egy hétre már az égben leszek.* - Még mielőtt elszomrodnánk (hiszen ez a mondat eufémisztikusan a halálra utalna), rájövünk, hogy az illető pusztán repülőn fog utazni. A finn *ilmailla* 'repül' ige hatását látjuk itt tükörfordításban.

– *lapsilisä ~ gyermekpótlék > családi pótlék*

– *salkuton ministeri ~ tárcátlan miniszter > tárcanélküli miniszter* (A tárcátlan miniszter azt a benyomást kelti, mintha a miniszter úrnak nem lenne pénztárcája.)

– *tunnistamistiedot ~ ráismertetési adatok > azonosítási adatok*

– *Miksi naiset sitten eivät ahdistu? ~ A nők miért nem szorúlnak? > szoronganak*

– *epävarmuus tulevaisuudesta ~ bizalmatlanság a jövőről > bizonytalanság a jövőben*

– *tulijan kotimaa ~ az érkező anyaföldje > hazája/szülőföldje* (Az *édes anyaföld* kifejezés inkább a temetéshez, halálhoz kapcsolódó eufémisztikus megnevezés.)

– *a kis cégek csődbe kerültek > csődbe jutottak (joutua konkurssiin).* A *bajba kerül* és a *csődbe jut* állandósult szókapcsolatok keverése a hiba forrása. Talán azért sem használta a fordító helyesen, mert a finn *joutua* negatív szemantikai tartalmakat involvál, ellentétben a *päästä* igével.

– *az étel jól ízlik > ízlik (maistuu hyvältä)*

– *csinálták a célokat > gólt lőttek/szereztek (tehdä maali)*

– *az ősz elég sűrűs > zsúfolt (kiireinen)*

– *mindenki kellemesen ül > kényelmesen ül (istua mukavasti)*

– *megyünk a nyári házukba > nyaralónkba (kesämökki)*

– *ha majd saját gyereket kapok > szülök (saada lapsi)*

– *kaptam három jó barátot > szereztem (saada ystävä)*

– *külső múzeum > szabadtéri múzeum (ulkomuseo)*

– *(villamoson) te ott maradsz el > szállsz le (jäää pois)*

2. Fordításbeli nehézségek

(A fordítások zöme a Helsingin Sanomából való.)

– *Az is fontos, hogy mind a kettő úgy fogad el, mint vannak, és nem akarnak megváltoztatni a társát.* – írja valaki a házasságról. Ennek a mondatnak a javításában nemcsak stilisztikai változtatásokat kell tennünk: *Mind a ketten/mindketten úgy/olyannak fogadják*

el egymást, amelyenek, és egyik se akarja megváltoztatni a másikat/ a másik jellemét.

– *Unkarin hallitus teki rajun kriisipaketin. ~ A magyar kormány egy heves krízistervet/drasztkus válságcsomagot készített.*

– *Suomalaisyriitysten voimakkaasti kasvaneeseen Unkarin viientiin lisätulli sattuu erityisesti, koska juuri vuodenvaihteessa... ~ A finn vállalkozások növekedett Magyarországra való exportálására az extravám különösképpen hatja, mert éppen az évfordulón... > A finn vállalkozások erősen megnövekedett exportját az extravám különösképpen érinti, mivel éppen 94-95 fordulóján... (A fordító nem írhatja évszám nélkül, hogy ti. évfordulón, mert a magyarban ennek a szónak elsősorban más, igen gyakran használt jelentése van: 'valamely események évenként visszatérő dátuma').*

– *Ansiotasoa tuskin voi seurata täysmääräisesti perässä. ~ A kereseti színvonal nemigen tud teljes mértékben követni. > A bérszínvonal/bérszint aligha tudja teljes mértékben követni ...*

– *Luotonsaanti on nykyisellänkin kiven takana. ~ A hitelszerzés manapság a kő mögött van. (A kiven takana kifejezés azonban nem fordítható le szó szerint. Kár, mert nagyon képi. A lényege: 'nehéz dolog, nehéz megkapni valamit'.)*

– *Sosiaalipuolella päätös iskee myös heikkoon, vasta syntymässä olevaan keskiluokkaan. ~ A szociális oldalon a megdöntés gyenge, éppen csak alakulófélben levő középosztályra is hat. > Szociális oldalon a döntés az éppen csak születőben levő középosztályt is sújtotta. (A päätös jelentése: 'határozat, döntés', az igekötő itt jelentésváltozást okoz. Az iskeä ige 'üt, sújt, ver' szavakkal fordítható.*

– *Mitä kauempaa hän tulee, sitä suurempi ilmiselvästi on kulttuurišokki, joka hänen ensin on voitettava. ~ Minél messzebből érkezett, annál nagyobb a kultúrsokk is, amit először meg kell nyernie > le kell győznie. (Az előző éppen a fordítottját jelenti.)*

– *Hän pääsi opiskelemaan lääketiedettä. ~ Bejutott orvostudományt tanulni. (A fordítás szó szerinti, tehát pontos, mégsem mondja így senki. A sikeresen felvételiző diákok szüleitől így hallhatjuk: Felvették az orvosegyetemre/orvoskarra/orvosira.)*

– *Poika määrättiin kirjoittamaan lause 20 kertaa. (E magyartól idegen szerkezet: két nominativus alakú főnév, egy múlt idejű passzívum, valamint egy harmadik infinitivus illativusa hogyan is fordítható? Ráadásul a jelentést is nehéz visszaadni: *Elrendelték/kiszabták a fiúnak* (részeshatározós eset a finn alanyeset helyett), *hogy**

(mellékmondattal való feloldás) *hússzor írja le a mondatot. Az alábbi fordítást javasoljuk: A fiúval hússzor írátták le a mondatot.*

– *Ymmärsin olla hiljaa.* Ezt a rendkívül tömör szerkezetet szerintünk így lehet legjobban feloldani: *Volt annyi eszem, hogy csendben legyek.*

– *Erehdyin menemään väärään huoneeseen.* – Ebben a mondatban a magyar fordítás adható vissza tömörebben: *Rossz szobába tévedtem be.*

– *Sari valmistui insinööriksi. ~ Sari mérnöknek készült.* (Ez a fordítás így azt is jelentheti, hogy arra a foglalkozásra készült, de meg se próbálta, el se végezte, tehát a választás megmaradt a vágy, a terv szintjén.) Javaslatunk: *Sari mérnök lett.*

Talán a felsorolt példákából is kitűnik, hogy a két nyelv szerkezetében és szemléletében – a hasonlóságok mellett – sokféle és sokszínű különbséget is találunk.

Irodalom

Keresztes, László: Unkarin kieli. Pieksämäki, 1974.

Korhonen, Mikko: Suomi ja unkarin sukulaiskielinen: Yhtäläisyyksiä ja eroja. *CastrToim 21: 47–57.* Helsinki, 1981.

Márk Tamás: Sijajärjestelmän kysymyksiä. *CastrToim 21: 58–68.* Helsinki, 1981.

Pusztay János: Suomalais-unkarilaisia kontrastiivisia tutkimuksia. *Specimina Fennica IV.* Szombathely, 1993.

Tervonen, Viljo: Unkarin prefiksillisten verbisen opettamisesta. *CastrToim 21: 85–100.* Helsinki 1981.